

Eesti keel

8. klass

Õppeprotsessi kirjeldus

Sissejuhatus

8. klassi eesti keele õppeprotsessi kirjeldus järgib eesti keele ainekava ja koosneb järgmistest osadest: õppevaldkonnad „Suuline ja kirjalik suhtlus“, „Teksti vastuvõtt“, „Tekstiloome“, „Õigekeelsus ja keelehoole“. Iga õppevaldkonna alajaotuses on esitatud vastavad õpitulemused, õppesisu, põhimõisted, metoodilised soovitused, lõiming, üldpädevuste kujundamine, seos läbivate teemadega ja valik soovitatavaid lisamaterjale.

Hindamise alus on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (09.06.2010, § 29, § 30), põhikooli riiklik õppekava (06.01.2011, § 19, § 20, § 21, § 22 ja § 23) ja kooli õppekava. Hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

III kooliastmes hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpitulemused

Õpilane:

- väljendab oma seisukohti;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi;
- võtab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku;
- algatab ja arendab nii suhtlust kui ka teemasid;
- arutleb eakohastel teemadel ja lahendab probleemülesandeid;
- kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.

Õppesisu

Suhtlusolukord, suhtlusolukorra komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine.

Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus.

Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslane öeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine.

Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.

Väitlus, väitluse reeglid.

Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.

Põhimõisted: suhtlusolukord, pöördumine, kõnejärg, diskussioon, väitlus

Metoodika

Õpetaja:

- 1) tutvustab erinevaid suhtlusolukordi ja suulise suhtlemise tavaid: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine;
- 2) annab õpilastele ülesanded suhtlussituatsiooni rollimängudes osalemiseks: näiteks helistada muuseumisse, bussijaama, teatri kassasse, kauplusesse jm, et küsida infot, selgitada oma soove, leppida kokku külastuses, broneerida pileteid, vmt;
- 3) korraldab rühmaarutelu aktuaalsetel teemadel (olulised sündmused meediakajastustes, koolielus jm), juhendab arutelu tulemuste kokkuvõtmisel;
- 4) tutvustab diskussiooni olemust ja läbiviimise reegleid; viib klassis läbi diskussiooni õpilaste jaoks olulisel teemal;
- 5) tutvustab väitlust ja selle reegleid; viib läbi väitluse vastavalt kokkulepitud reeglitele, valides teemad õpilaste jaoks oluliste päevakajaliste teemade seast (võimalikud näited: Haridus peab olema tasuline; Kunstiõpetuses ei ole vaja hinnata; Koolivorm aitab vähendada koolikiusamist; Kodutööd takistavad hobidega tegelemist jpt);
- 6) tuletab õpilastele meelde kirja kirjutamise reegleid ja tavaid (sh ka meilikirja), juhendab kirja kirjutamisel;
- 7) tutvustab võimalikke internetis varitsevaid ohtusid (küberkiusamine, ahistamine, identiteedivargus, mängusõltuvus jmt);
- 8) arutleb koos õpilastega veebisuhtluse võimaluste ja ohtude teemal.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) kuulab õpetajat, kaasõpilasi; teeb kuuldust kokkuvõtte, esitab asjakohaseid küsimusi, vastab küsimustele;
- 2) osaleb erinevates suhtlusolukordade rollimängudes (telefonivestlus, suhtlemine kaupluses, teenindustevõttes, ametiasutuses, koolis jm); annab kaaslase tööle hinnangu;
- 3) arutleb kaaslasega/rühmas/klassis päevakajalistel teemadel, avaldab arvamust, põhjendab seda; annab kaaslase tööle hinnangu;
- 4) osaleb diskussioonis; avaldab oma arvamust, esitab küsimusi, pidades kinni kokkulepitud reeglitest;
- 5) osaleb väitluses ja väitleb klassis etteantud teemal, põhjendab seisukohti, toob näiteid;
- 6) loeb tekste ja kuulab õpetaja esitust internetis varitsevate ohtude kohta;
- 7) arutleb internetiohtude teemal, teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte, toob näiteid igapäevasest elust.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Sotsiaalsed. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad inimsuhete mõistmist.

Kehaline kasvatus. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Loodusained. Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamisoskust ja oma arvamuse kujundamist ning sõnastamist.

Suhtluspädevus. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Seos läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Eri liiki teemade üle arutledes pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavaid lisamaterjale

Veebileht

Tallinna Noorte Infokeskus. Internetiohud: <http://www.taninfo.ee/index.php?id=10700>

Õppematerjal ja ülesanded

Bianka Makoid 2013. Väitlus: http://e-ope.khk.ee/ek/2013/meedia_ja_mojutamine/meedia_maju/vitlus.html

Eesti Väitlusselts 2008. Arutlev haridus. Eesti Väitlusseltsi õpik. http://debate.ee/files/arutlev_haridus_opik.pdf

Rajaleidja 2011. Väitlus.

http://www.rajaleidja.ee/public/Suunaja/Toolehed/haridus_ja_tooturg/Vaitlus.pdf

Ingrid Maadvere 2008. Veenmisharjutus. <http://www.teachertube.com/video/veenmisharjutus-33528>

Tekst

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Esitluste ja kõnede hindamine.

<http://oppekava.innove.ee/esitluste-ja-konede-hindamine/>

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Rühmatöö hindamine. <http://oppekava.innove.ee/ruhmatoo-hindamine/>

Teksti vastuvõtt

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb olulisi tekstiliike, nende põhijooni ja kasutamise võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist;
- märkab kujundlikkust mõjutusvahendina.

Õppesisu

Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.

Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.

Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.

Meediaetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõte ning selle piirangud.

Põhimõisted: žanr, tarbetekst, teabetekst, meediatekst, ilukirjandustekst, kõne, reklaam, meediaetika, teabegraafika, diagramm, eetika

Metoodika

Õpetaja:

- 1) tutvustab erinevaid olulisemaid tekstiliike (<https://prezi.com/h128e65lfukh/tekstiliigid/>); arutleb koos õpilastega, nende eesmärkide üle ja aitab näidete abil õpilaste teha järeldusi keelekasutuse kohta;
- 2) meenutab õpilastele žanri mõistet; annab juhiseid, kuidas teksti lugeda; annab näpunäiteid, mida tekstide võrdlemisel silmas pidada; tekstiliikide kinnistamiseks/kordamiseks võib kasutada Kuldvillakumängu;
- 3) annab õpilastele ülesandeks kuulata/vaadata ja analüüsida kõnet vastavalt tööjuhendile; juhendab kõnest olulise teabe ja probleemide leidmisel; kõne peaks olema õpilastele eakohasel teemal ja huvipakkuv;
- 4) räägib õpilastele reklaamist, selle eesmärgist ja mõjutamise vahenditest; <https://prezi.com/0-jx0eognft3/reklaam/>; annab rühmatöö ülesandeks leida erinevatest

reklaamidest, missuguseid võtteid on kasutatud tarbija mõjutamiseks ja missugune on reklaamikeel;

- 5) annab õpilastele ülesandeks leida infot veebist ja lugeda meediaetika kohta (<http://www.eetika.ee/et/meediaetika>; <http://www.eall.ee/eetikakoodeks.html>) ning vastata küsimustele;
- 6) annab õpilastele ülesandeks võtta tundi kaasa aimeraamat; juhendab õpilasi teabeteksti eesmärgi ja tunnuste väljatoomisel ning sõnastamisel; koos uuritakse, missugune on teabeteksti ülesehitus;
- 7) tutvustab uurimuse eesmärki ja ülesehitust; kordab üle tsiteerimise, refereerimise ja viitamise reeglid ning põhimõtted; annab ülesandeks koostada lühiuurimus ühel huvipakkuval igapäevasel teemal, kasutades sealjuures õpitud; abiks võiks olla järgmine ülevaade: http://www.globe.ee/ohusaaste/wp-content/uploads/2012/08/uurimist%C3%B6%C3%B6_alused.pdf; abiks õpetajale on ka oma kooli uurimistööde juhend, mis on õpilastele uurimistöö tegemisel töö aluseks;
- 8) annab ülevaate tekstides kasutatavatest teabegraafika liikidest; selgitab, millal midagi on otstarbekas kasutada; <http://www.stat.ee/files/koolinurk/abiks/graafile/>
- 9) juhendab õpilasi fotode kasutamise eesmärgi, sobivuse, allkirja tähtsuse ja tõlgendamisoskuse analüüsimisel;

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) jälgib õpetaja esitust/esitlust; loeb tekstinäiteid, analüüsib õpetaja abiga tekste eesmärkide ja keelekasutuse seisukohast;
- 2) loeb erinevat liike tekste (ka häälega, et oleks võimalik jälgida teksti mõju); võrdleb eriliigilisi tekste õpetaja juhendamisel;
- 3) kuulab/vaatab/loeb õpetaja valitud kõnet, analüüsib seda vastavalt tööjuhendile; kuulamisel/vaatamisel teeb märkmeid, leiab olulise teabe ja probleemid; esitab küsimusi; teeb kõnest lühikokkuvõtte;
- 4) kuulab õpetaja esitust; arutleb rühmas reklaami mõjutamisvahendite üle, leiab reklaamidest näited keelekasutuse ja mõjutamisvõtete kohta;
- 5) loeb veebist meediaetika teksti, vastab tööjuhendi põhjal küsimustele;
- 6) võtab tundi kaasa ühe aimeraamatu; loeb valitud tekste; rühmatöös toob välja teabeteksti eesmärgi, tunnused; analüüsib teksti ülesehitust;
- 7) jälgib õpetaja esitlust, teeb märkmeid või kirjutab konspekti; koostab lühiuurimuse valitud teemal;
- 8) kuulab/vaatab õpetaja esitlust, loeb erinevate teabegraafika liikide kohta; uurib ajalehest graafiliselt esitatud teavet, teeb sellest kokkuvõtte;
- 9) analüüsib kaaslasega või rühmas fotosid, mis õpikus teksti illustreerimiseks on; arutleb fotode kasutamise eesmärgi ja sobivuse üle; räägib oma kogemusest fotograafias; kirjutab fotodele allkirjad.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Arendatakse suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste.

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite tekstide lugemine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu.

Sotsiaalsed. Erinevate ajaloo-, ühiskonna-, psühholoogiateemaliste tekstide lugemine ja analüüsimine aitab mõjutada maailmapildi kujunemist;

Loodusained. Loodusteemalised tekstid ja probleemülesanded aitavad kaasa loodusteadusliku mõtteviisi arengule ja keskkonnateadlikkuse kasvule.

Kunstiained. Pilttekstide analüüs ja illustratsioonide vaatlus soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist.

Kehaline kasvatus. Kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut.

Tehnoloogia. Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamise kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid.

Üldpädevuste kujundamine:

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes kujundatakse õpilastes positiivset minapilti. Õpiolukordades luuakse võimalused suhestuda käsitlevate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Õpilast suunatakse olema algatusvõimeline ja ettevõtlik,

kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama;

Kultuuriline identiteet. Õpilasele pakutakse võimalusi omandada kogemusi ning süvendada teadmisi teistest kultuuridest;

Teabekeskond. Õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana;

Väärtused ja kõlblus. Õpilast suunatakse arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest. Emakeele väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Soovitavaid lisamaterjale

Veebileht

Statistikaameti koolinurk. <http://www.stat.ee/files/koolinurk/tutvustus/> (Koolinurgas pakutav on mõeldud eelkõige keskkooliõpilasele, kuid ka õpetajale. Koolinurga eesmärk on aidata õpilastel statistikat paremini mõista ja kasutada. Siit leiab nii valiku aastastatistika kui ka taustinfot statistika tegemise ja Statistikaameti kohta. Seletatud on peamiste statistiliste näitajate sisu, statistika põhimeetodeid ja -mõisteid.)

Õppematerjal ja ülesanded

Kuldvillak tekstiliikide kohta. <https://jeopardylabs.com/play/tekstiliigid>

Kuldvillak keeleteemade kordamiseks. <https://jeopardylabs.com/play/kolmanda-veerandi-kordav-kuldvillak>

HITSA. Eesti keele digitaalne õppematerjal III kooliastmele. <http://oppevara.hitsa.ee/eestikeel/>

Aune Past 2010. Meediateksti kirjutamine.

http://www.rajaeidja.ee/public/Meediateksti_kirjutamine_aune_past.pdf

Esitlus

Enn Kullamaa 2010. Kõne koostamine ja esitamine: <http://www.slideshare.net/Eldorado61/kne-koostamine-ja-esitlemine>

Karli Kütt. Uurimus ja uurimistö. http://www.globe.ee/ohusaaste/wp-content/uploads/2012/08/uurimist%C3%B6%C3%B6_alused.pdf

Tekst

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Projektitöö võimalusi eesti keele õppes.

<http://oppekava.innove.ee/projektitoo-voimalusi-eesti-keele-oppes/>

Tekstiloomed

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;
- tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;
- oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit;
- oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne).

Õppesisu

Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.

Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine.

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.

Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine.

Põhimõisted: alustekst, referaat, tsitaat, viitamine, kõne, kirjand, eeltöö, kava, lõik

Metoodika

Õpetaja:

- 1) juhendab teabe otsimisel nii veebist kui ka raamatukogust; raamatukogutöötajaga koostöös viib läbi raamatukogutunni; annab õppeülesande, milles tuleb leitud teavet kasutada ja oma kogemusega seostada;
- 2) selgitab, mida tähendab alusteksti põhjal kirjutamine; õpetab alustekstile ja autorile viitamist ja refereerimist, autori tsiteerimist;
- 3) valib alustekstideks sobivad meedia- ja tarbetekstid;
- 4) juhendab ettekande koostamisel;
- 5) tutvustab kõne ülesehitust, kõneks valmistumist, avaliku esinemise põhitõdesid; arutleb õpilastega millest võiks väljapakutud teemadel erinevates kõnedes rääkida;
- 6) valib eakohased sobivad teemad; annab ülesandeks koostada kõne ja see klassis esitada; juhendab koostamisel, aitab leida sobivad võtted näitlikustamiseks;
- 7) räägib kirjandi kirjutamise eeltööst: kuidas koguda mõtteid kirjutamiseks, kuidas koostada kava/mõttekaarti, kirjutada mustandit; meenutab õpilastele varem õpitut kirjandi teema ja peamõtte, ülesehituse, teksti liigendamise kohta;
- 8) annab probleemülesande erinevate kirjanditeemadega, mille kohta tuleb sõnastada peamõtte ja koostada kava ja kirjutada kirjand; juhendab kirjutamisel.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Õppetegevuse käigus õpilane:

- 1) otsib teavet nii veebist kui ka raamatukogust; valib vajalikud allikad; kasutab ja seostab teavet õppeülesande täitmisel;
- 2) loob alusteksti põhjal kirjandi, arvestades tsiteerimisele, refereerimisele ja viitamisele esitatavaid nõudeid;
- 3) kirjutab lühireferaadi ja/või uurimistöö, kus kasutab korrektselt nii refereerimist ja viitamist;
- 4) koostab referaadi/uurimuse põhjal ettekande, esitab selle kaaslastele;
- 5) jälgib õpetaja esitlust kõne ülesehituse, kõneks valmistumise, kõne koostamise, esitamise ja näitlikustamise kohta; arutleb õpetaja juhendamisel väljapakutud teemadel peetava kõne sisu üle;
- 6) valib sobiva teema; koostab kõne; kasutab näitlikustamise võimalusi; esitab kõne kaaslastele;
- 7) jälgib õpetaja esitust/esitlust kirjandi kirjutamise kohta; tuletab meelde varem õpitut kirjandi ülesehituse kohta, peamõtte sõnastamise ja kava koostamise kohta;
- 8) kirjutab kirjandi valitud teemal.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus. Õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja õpitud termineid ning sobivat stiili.

Sotsiaalsed. Sotsiaalsed õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad erinevate tekstide kirjutamist.

Loodusained. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad kirjelduste ja arutluste kirjutamist, aitavad ettekannete ja uurimistööde tegemisel.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Tekstiloomes alustekste kasutades rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, väärtustatakse keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eri laadi ülesannete kaudu julgustatakse oma arvamust välja ütlemas.

Enesemääratluspädevus. Luuakse võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Õpipädevus. Arendatakse eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäeva elust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise ja nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine: Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus: Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi,

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjanduse ning kultuuriteemaliste teabetekstide alusel kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnevad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavaid lisamaterjale

Veebileht

[12 nippi, kuidas improkõnet tehes särada.](#)

Õppematerjal ja ülesanded

Kuldvillak keeleteemade kordamiseks. <https://jeopardylabs.com/play/kolmanda-veerandi-kordav-kuldvillak>

HITSA. Eesti keele digitaalne õppematerjal III kooliastmele. <http://oppevara.hitsa.ee/eestikeel/>
Aune Past 2010. Meediateksti kirjutamine.

http://www.rajaleida.ee/public/Meediateksti_kirjutamine_aune_past.pdf

Ingrid Maadvere 2013. Tsiteerimine, parafraaseerimine, refereerimine.

<https://www.youtube.com/watch?v=beASr4pKsXk>

Keeleteemasid kordav kuldvillak: <https://jeopardylabs.com/play/kolmanda-veerandi-kordav-kuldvillak>

Esitlus

Riina Arunurm 2016. Arutlev kirjand. <https://prezi.com/ecbqrihaoqg/arutlev-kirjand/>

Enn Kullamaa 2010. Kõne koostamine ja esitamine. <http://www.slideshare.net/Eldorado61/kne-koostamine-ja-esitlemine>

Tekst

Krista Nõmmik, Ülle Salumäe 2011. Projektitöö võimalusi eesti keele õppes.

<http://oppekava.innove.ee/projektitoo-voimalusi-eesti-keele-oppes/>

Krips, H. Kõne koostamise õpik. Atlex, Tartu 2010

Õigekeelsus ja keelehoole

Õpitulemused

Õpilane:

- teab eesti keele lauseehituse peajooni; tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;
- teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsis ja hinnates;
- teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust.

Õppesisu

Eesti kirjakeele kujunemine.

Algustäheõigekiri

Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg.

Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmise kaudkõneks.

Põhimõisted: kirjakeel, vana kirjaviis, nimi, nimetus, pealkiri, väitlause, küsilause, hüüdlause, öeldis, alus, sihitis, määrus, öeldistäide, täiend, koondlause, lisand, üte, lihtlause, liitlause, rindlause, põimlause, pealause, kõrvallause, lauselühend, segaliitlause, otsekõne, kaudkõne, tsitaat

Metoodika

Üldteemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) kasutab erinevaid aktiivõppemeetodeid, toob tundidesse vaheldust digivahendite eesmärgipärase kasutamisega;
- 2) teeb ülevaate eesti kirjakeele kujunemisest;
- 3) tutvustab olulisi etappe kirjakeele arengus, esimesi ülestähendusi eesti keele kohta, isikuid, kelle osa kirjakeele kujunemisel on olnud määrava tähendusega;
- 4) annab ülesande otsida temakohast infot; koostada ettekanne, teha esitlus;
- 5) annab ülesande lugeda vanas kirjaviisis teksti, võrrelda erinevaid tekste.

Algustäheõigekirja, lauseõpetuse ja õigekirja teemade käsitlemisel õpetaja:

- 1) tuletab õpilastele meelde varem õpitud, aitab luua seoseid uuega;
- 2) selgitab reegleid, toob näiteid; juhhib tähelepanu eranditele;
- 3) seletab uusi mõisteid;
- 4) juhendab harjutamisel ja tööülesannete lahendamisel;
- 5) arutleb õpilastega erinevatel teemadel, mis tulenevad alustekstidest või tekstiloomeks väljapakutust;
- 6) suunab kasutama sõnastikke, sõnaraamatuid, teatmeteoseid jm;
- 7) suunab otsima infot erinevatest allikatest (õpik, veebimaterjalid, sõnaraamatud jmt);
- 8) juhendab esitluste, ettekannete tegemisel;
- 9) annab juhtnööre rühma- ja paaristööks;
- 10) suunab ja annab näpunäiteid tekstide koostamisel ja õpitu kasutamisel;
- 11) juhendab teemakohaste ülesannete koostamisel;
- 12) viib läbi projektitöid;
- 13) laseb õpilastele analüüsida oma ja kaaslaste töid; otsustab, kuidas õpilased oma töö kohta tagasisidet saavad (ettelugemine kaaslasele, rühmas, klassis)
- 14) suunab kasutama digivahendeid; tutvustab veebipõhiseid ühiskirjutamise vahendeid (nt TitanPadi <https://titanpad.com/>)
- 15) parandab õpilaste keelekasutust nii suulisel kui ka kirjalikus tekstis;
- 16) suunab õpilasi aktiivselt kaasa mõtlema ja ülesandeid täitma, samuti iseseisvalt töötama;
- 17) juhendab hinnangu andmisel nii kaaslase ja kui ka oma tööle;
- 18) jne.

Soovitused võimalikeks õppetegevusteks

Üldteemade õppimisel õpilane:

- 1) kuulab/jälgib õpetaja esitlust, esitust/selgitusi;
- 2) teeb lühikonspekti õpetaja esituse põhjal;
- 3) otsib ise materjali veebist eesti kirjakeele kujunemise/oluliste isikute/ajajärkude kohta;
- 4) teeb ettekande/esitluse klassis;
- 5) uurib ja võrdleb erinevatest ajastutest pärit tekste.

Algustäheõigekirja, lauseõpetuse ja õigekirja teemade õppimisel õpilane:

- 1) kuulab/jälgib õpetaja esitlust, esitust/selgitusi;
- 2) tuletab meelde, kordab reegleid; loob seoseid varem õpitu ja uue vahel;
- 3) lahendab ülesandeid õigekirja harjutamiseks;

- 4) loeb tekste, vastab küsimustele, täidab tööülesanded;
- 5) koostab tekste etteantud ja oma valitud teemadel;
- 1) toimetab oma ja kaaslase loometekste;
- 2) analüüsib oma ja kaaslase tekste, annab hinnanguid;
- 6) kuulab/vaatab heli- ja videomaterjale;
- 7) osaleb aktiivselt klassiarutelus, rühma- ja paaristöös;
- 8) otsib infot õpikust, veebist, sõnaraamatutest, teatmekirjandusest jm;
- 9) kasutab digivahendeid nii ülesannete lahendamisel kui ka koostamisel;
- 10) koostab ise õppeülesandeid kaaslasele;
- 11) osaleb projektitöös.

Lõiming ja üldpädevuste kujundamine

Ainetevaheline lõiming

Kirjandus: Ilukirjandustekstide kasutamine õigekirja õppimiseks ja harjutamiseks.

Võõrkeeled: Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeele õppimist.

Matemaatika: Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Sotsiaalne: Riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja õppimist kinnistatakse konkreetsete näidetega ajaloo- ja ühiskonnatundides.

Loodusained: Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keeletundides. Loodusteemalised tekstid õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Tehnoloogia: Kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpikeskkonna kujundamisel.

Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri ja väärtuspädevus: Rõhutatakse keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Väärtustatakse funktsionaalset kirjaoskust.

Enesemääratluspädevus: Loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilaste eripärad ja anded, vormitakse maailmavaade.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus: Eeri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Õpipädevus: arendatakse erinevatest allikatest teabe hankimist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus: Pannakse alus õpilaste tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Lõiming läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine: Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks

vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus: Kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kultuuriline identiteet: Keele kui rahvuskultuuri kandja toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre).

Teabekeskond: Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloo eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon: Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlblisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.

Soovitavaid lisamaterjale

Veebileht

E-keelenõu: <http://kn.eki.ee/>

Audio

Keelesäuts. ERR. <http://vikerraadio.err.ee/l/vikerhommik/rubriigid/keelesauts>

Murdekeele näiteid. ERR. <https://arhiiv.err.ee/marksona/2616>

Õppematerjal ja ülesanded

Keelenõuande testid. <http://www.eki.ee/keeleabi/index.php?leht=11>

Erika Rummel Õigekirjajarjutused. https://opetaja.edu.ee/ortograafia/Avalikud_ulesanded_eksamite_infosustes.

Suur ja väike algustäht:

Keelenõuvakk. <http://keeleabi.eki.ee/index.php?leht=4&act=2&vld=6> ;

Eesti keele käsiraamat. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=2&p1=7>

Krista Uibu 2009. Algustähe õigekiri.

<http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/14201/index.html>

Mare Hallop. Algustähe õigekiri. <http://learningapps.org/2034082>

Lause suhtluseesmärgid:

Miksike. Lause suhtluseesmärgid. <http://www.miksike.ee/docs/elehed/9klass/4emakeel/9-4-1-1e.htm>

Eesti keele käsiraamat. Lausetüübid suhtluseesmärgi järgi.

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=5&p1=2&id=423>

Lauseliikmed:

Eesti keele käsiraamat. Lauseliikmed.

<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=5&p1=1&id=360>

Iseisva õppimise materjal Iseõppur. <http://eksamilk.wix.com/iseoppur#!lauseliikmed/c11uu>
Taimi Jürenstein, Kersti Varik 2010. Lauseliikmed. <http://eestikeel.eu/lauseliikmed/Liht- ja liitlause/>

Taimi Jürenstein, Kersti Varik 2010. Lihtlause. <http://eestikeel.eu/lihtlause/index.html>

Taimi Jürenstein, Kersti Varik 2010. Liitlause. <http://eestikeel.eu/liitlause/>

Kristiina Ainelo. Miksikesse töölehed. <http://miksike.ee/docs/elehed/8kle5tssisu.htm>

Eesti keele käsiraamat. Lauseõpetus. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=5&p1=1>

Lauselühend:

Eesti keele käsiraamat. Lauselühend.

http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?link=S%C3%9C_137

Eesti keele käsiraamat. Lauselühendi kirjavahemärgid.

http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?link=S%C3%9C_137

Kristiina Ainelo. Miksikesse töölehed. <http://www.miksike.ee/docs/elehed/8kle8tssisu.htm>

Iseisva õppimise materjal Iseõppur. <http://eksamilk.wix.com/iseoppur#!lauseluhend/cjf3>

Otsekõne:

Eesti keele käsiraamat. Otsekõne kirjavahemärgid.

http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?link=S%C3%9C_128

Taimi Jürenstein, Kersti Varik 2010. Otsekõne. <http://eestikeel.eu/otsekone-2/>

Taskutark.ee. <http://www.taskutark.ee/m/otsekone/?auth=dGFza3V0YXJr>

Kaudkõne:

Eesti keele käsiraamat. Kaudkõne. <http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=5&p1=3&id=479>

Kristiina Ainelo. Miksikesse töölehed.

<http://www.miksike.ee/documents/main/elehed/8kle7tssisu.htm>

Esitlus

Ülle Piibar 2012. Lausetüübid. <http://www.slideshare.net/IllePiibar/lausetbid>

Triinu Jakobson 2014. Lauseliikmed. https://prezi.com/e_0byf39lcv/lauseliikmed/

Sõnaraamatud

ÕS 2013. <http://www.eki.ee/dict/qs/>

Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnastik – FES: <http://www.folklore.ee/justkui/sonastik/>

Eesti keele seletav sõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/ekss/>

Väike murdesõnastik. <http://www.eki.ee/dict/vms/>

Fraseoloogiasõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/frs/>

Uute sõnade sõnastik. <http://portaal.eki.ee/uuedsonad.html>

Slängisõnaraamat. <http://www.eki.ee/dict/slang/>

Keeleveeb. <http://www.keeleveeb.ee/>